

Ograniczenia i możliwości dzieci z zespołem Downa

Justyna Wolak

neurologopeda, pedagog specjalny,
wczesnoszkolny, przedszkolny,
Trener szkoły dla Rodziców i Wychwawców,
Trener masażu Shantala

Porównanie etapów rozwojowych dzieci z ZD i dzieci zdrowych

Dziecko z zespołem Downa			Dziecko zdrowe	
Umiejętność	Średni wiek pojawienia się umiejętności w miesiącach	Przedział wieku, w którym pojawia się umiejętność	Średni wiek pojawienia się umiejętności w miesiącach	Przedział wieku, w którym pojawiła się umiejętność
Obrót z pleców na brzuch	8	4 - 22	5	2 - 10
Samodzielne siedzenie	10	6 - 28	7	5 - 9
Pełzanie	12	7 - 21	8	6 - 11
Czworakowanie	15	9 - 27	10	7 - 13
Stanie	20	11 - 42	11	8 - 16
Bieganie	24	12 - 65	13	8 - 18
Pierwsze słowa	16	9 - 31	10	6 - 14
Pierwsze zdania	28	18 - 96	21	14 - 32

Źródło: V.Dmitriev, *Fruehfoerderung fuer „mongoloide” Kinder. Das Down-Syndrom, Weinheim, Basel 1992, s.46. Metoda Krakowska wobec zaburzeń rozwoju dzieci, Jagoda Cieszyńska-Rożek, Kraków, 2013*

Klasyfikacja niepełnosprawności

4 stopnie upośledzenia umysłowego:

Spostrzeganie - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Sprawność spostrzegania zasadniczo w normie. Wolny tok spostrzegania. Spostrzeżenia nieprecyzyjne, trudności z wyróżnieniem istotnych szczegółów. Zachowanie zdolności do percepcji muzyki.</p>	<p>Spostrzeganie niedokładne, wolne. Spostrzega cechy konkretne, nie odróżnia cech ważnych.</p>	<p>Znacznie obniżona sprawność i szybkość spostrzegania. Spostrzeżenia niedokładne. Trudności rozpoznawania przedmiotów, wyodrębnienia elementów całości.</p>	<p>Głęboko zaburzona sprawność spostrzegania. W niektórych przypadkach nie udaje się wywołać centralizacji uwagi na przedmiocie. Reakcje głównie na bodźce sygnalizujące pokarm.</p>

Uwaga - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Uwaga dowolna, dobrze skoncentrowana na materiale konkretnym. Krótko i słabo koncentruje się na treściach abstrakcyjnych. Trudnych do zrozumienia. Ograniczony zakres uwagi</p>	<p>Słaba koncentracja uwagi, wąski jej zakres. Dobrze koncentruje uwagę przy wykonywaniu czynności prostych, mechanicznych i na interesujących przedmiotach. Dominuje uwaga mimowolna.</p>	<p>Słaba trwałość uwagi. Koncentruje się na przedmiotach służących zaspokajaniu potrzeb lub wyróżniających się, np. zdecydowana barwą. Uwaga mimowolna skupiona jedynie na silnych bodźcach, brak uwagi dowolnej.</p>	<p>W niektórych przypadkach brak objawów koncentracji mimowolnej.</p>

Pamięć - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Słaba pamięć logiczna i dowolna. Uczenie się bez zrozumienia. Wolne tempo uczenia. Zapamiętuje piosenki.</p>	<p>Pamięć nietrwałą, głównie mechaniczna. Bardzo wolne tempo uczenia się. Potrafi zapamiętywać proste wiersze i piosenki. Osoby dorosłe potrafią powtórzyć zdania (16/18 sylab), 5 cyfr</p>	<p>Zapamiętywanie wybitnie utrudnione. Zakres pamięci znikomy, małą trwałość pamięci. Potrafi zapamiętywać najprostsze układy ruchowe na rytmice. Osoby dorosłe potrafią powtórzyć zdanie (12 sylab), 4 cyfry, 3 proste polecenia – zapamiętać i wykonać.</p>	<p>Zapamiętywanie i uczenie się zniesione lub widoczne jedynie w opanowaniu prostych reakcji ruchowych, odszukiwaniu schowanego przedmiotu.</p>

Mowa - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Opóźniony rozwój mowy: pojedyncze wyrazy pojawiają się ok. 3 r.ż, pierwsze zdania ok. 5/6 r.ż. Trudności z wypowiedzianiem myśli, formułowaniem wypowiedzi. Agramatyzmy. Występują wady wymowy. Ubogi zasób słownictwa biernego i czynnego.</p>	<p>Znacznie opóźniony rozwój mowy: pojedyncze słowa ok. 5 r.ż, zdania ok. 7 r.ż. Proste zdania z licznymi agramatyzmami. Wymowa wadliwa, niewyraźna. Ograniczony zasób słownika. Brak pojęć abstrakcyjnych</p>	<p>Głębokie deficyty w rozwoju mowy: pojedyncze wyrazy w wieku szkolnym. Często dziecko nie buduje zdań, wypowiedzi monosylabiczne lub jednowyrazowe. Niekiedy używa zdań prostych, równoważników zdania. Nie odmienia przez przypadki. Mowa bełkotliwa. Zasób słownictwa minimalny.</p>	<p>Mowa niewykształcona, opanowuje 2-3 wyrazy. Rozumie kilka prostych poleceń.</p>

Myślenie - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Dominuje myślenie konkretno-obrazowe nad myśleniem pojęciowo-słownym. Upośledzone abstrahowanie, uogólnianie, porównywanie oraz rozumienie przyczynowo-skutkowe, wnioskowanie i tworzenie pojęć. Mała samodzielność myślenia, zwolnione tempo, małą płynność i giętkość. Słaby krytycyzm, ograniczona zdolność samokontroli. Dobrze definiuje pojęcia konkretne, nie potrafi podać definicji pojęć abstrakcyjnych</p>	<p>Słabo rozwinięte myślenie pojęciowo-słowne. Myślenie konkretno-obrazowe. Upośledzone rozumowanie przyczynowo-skutkowe. Bardzo wolne tempo i sztywność myślenia. Brak samodzielności, krytycyzmu i zdolności do samokontroli. Pojęcia definiuje przez opis przedmiotu i materiału, z którego jest zrobiony lub przez zastosowanie.</p>	<p>Myślenie sensoryczno-motoryczne w działaniu. Głębokie upośledzenie myślenia pojęciowo – słownego. Pojęcia definiuje przez zastosowanie, użycie.</p>	<p>Reakcja na bodźce w ograniczonym zakresie.</p>

Motoryka - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Opóźniony rozwój ruchowy: siadanie w końcu 1r.ż. Chodzenie pod koniec 2r.ż. Brak precyzji ruchów, ruchy słabo skoordynowane. Pełny zakres samoobsługi. Może opanować czynności zawodowe.</p>	<p>Poważnie opóźniony rozwój ruchowy: siadanie w 2 r.ż, chodzenie ok. 3 r.ż. Dość dobrze radzi sobie z samoobsługą. Wyuczane w wykonywaniu prostych czynności zawodowych, pod nadzorem, obsługuje proste urządzenia i maszyny. Ruchy mało precyzyjne.</p>	<p>Głęboko opóźniony rozwój ruchowy: siadanie i chodzenie opanowuje w wieku przedszkolnym. Może przyswoić sobie ruchy niezbędne do wykonywania prostych czynności związanych z samoobsługą, wymaga to dłuższego ćwiczenia. Poważnie upośledzona motoryka.</p>	<p>Zdolne do opanowania chodzenia. Ruchy automatyczne, stereotypowe.</p>

Emocje /motywacja - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Oslabiona kontrola emocji, popędów, dążeń. Zdolne do uczuć wyższych. Utrudnione przystosowanie społeczne</p>	<p>Ujawnia wrażliwość emocjonalną, głębokie przywiązanie do wychowawców. Słabo kontroluje emocje.</p>	<p>Widoczne potrzeby psychiczne. Zdolne do okazywania uczuć przywiązania – choć wyraża je w sposób prymitywny. Nie kontroluje emocji i popędów. Mało samodzielne, realizuje proste potrzeby, dba o higienę osobistą. Częste zaburzenia zachowania.</p>	<p>Zdolne do wyrażania prostych emocji (zadowolenia i niezadowolenia), czasem wyrażanie emocji gestami – uśmiech, przywiązywanie się do osób. Częste wahania nastrojów. Najczęściej brak objawów życia uczuciowego i przejawów samodzielności. W wyniku długotrwałego ćwiczenia można nauczyć je sygnalizowania potrzeb fizjologicznych.</p>

Rozwój społeczny - ograniczenia i możliwości

Poziomy upośledzenia

Lekki	Umiarkowany	Znaczny	Głęboki
<p>Zdolność do przeżywania uczuć wyższych, tj. społecznych, moralnych, estetycznych. Osłabiona kontrola emocji, popędów, dążeń. Jest utrudnione przystosowanie społeczne (maksymalny poziom dojrzałości społecznej dochodzi do 17 lat).</p>	<p>Widoczne potrzeby kontaktów społecznych. Osoby te na ogół są samodzielne w samoobsłudze, mogą wykonywać proste prace domowe i zarobkowe. Rozumieją proste sytuacje społeczne, na ogół potrafią wyrazić swoje potrzeby, porozumiewać się i współpracować z innymi.</p>	<p>Osoby często samodzielne w załatwianiu potrzeb fizjologicznych, poruszaniu się w bliskiej okolicy. Rozumieją proste sytuacje, wykonują proste prace domowe i zarobkowe. Potrafią porozumiewać się w prostych sprawach.</p>	<p>Prawie całkowity brak czynności regulacyjnych (życie chwilą bieżącą). Osoby nie potrafią samodzielnie dbać o bezpieczeństwo. Mogą nauczyć się prostych nawyków, wymagają stałej opieki.</p>

Literatura

- Elżbieta M. Minczakiewicz „ Jak pomóc w rozwoju dziecka z zespołem Downa”
- Elżbieta M. Minczakiewicz „ Księga pytań i odpowiedzi. Zespół Downa”
- Elżbieta M. Minczakiewicz, Jacek Błeszyński „ Diagnoza i terapia logopedyczna osób z niepełnosprawnością intelektualną”
- Halina Waszczuk „Poradnik logopedyczny dla rodziców dzieci z zespołem Downa”
- J. Nelsen, S.Foster, A. Raphael „ Pozytywna dyscyplina dla dzieci specjalnej troski”
- „Wczesna interwencja logopedyczna”, redakcja naukowa K. Kaczorowska – Bray, S. Milewski
- Jagoda Cieszyńska „Metoda Krakowska wobec zaburzeń rozwoju dzieci”